

Koperta dla rolnika

Przychody sektora bankowego z tytułu marży kredytów udzielanych beneficjentom programów unijnych 2007–2013 ocenia się na 1 miliard złotych. Oprócz marży banki będą zarabiały na instrumentach gwarancyjnych i rozliczeniowych związanych z finansowanymi projektami.

1 grudnia 2008 r. rozpocznie się wypłata rolnikom płatności bezpośrednich. Koperta finansowa za 2008 r. wynosi 9,3 mld złotych. W pierwszej kolejności unijne dotacje trafią na konta bankowe gospodarstw z 89 powiatów dotkniętych klęską suszy.

ARiMR zapowiada, że w grudniu dopłaty bezpośrednie otrzyma 850 tysięcy rolników. Uruchomiono pierwsze płatności na modernizację gospodarstw rolnych, a także dla 818 wnioskodawców o dotacje dla branży przetwórstwa. Oddziały regionalne ARiMR przyjęły już 5934 aplikacje „Ułatwianie startu młodemu rolnikowi”. Spośród osób, które złożyły wnioski do 30 czerwca br., blisko 2700 otrzymało decyzje pozytywne, a 1840 młodemu rolnikowi wypłacono premie w wysokości 50 tys. zł. W 2008 r. Agencja przeznaczy na ten cel 554 mln zł, zaś w całym okresie PROW – 420 mln euro. Unijne wsparcie programu „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” w perspektywie 2013 r. wyniesie równowartość 345 mln euro. Wkrótce zostaną otwarte konkursy w ramach samorządowych działań PROW, natomiast pierwsze nabory wniosków „Odnowa i rozwój wsi” samorządy województw ogłoszą już 1 grudnia br.

Głód kapitału

Od 2004 r. ARiMR wypłaciła łącznie, w ramach płatności bezpośrednich i działań, którymi zarządza, 15 mld złotych, a do końca roku wypłaci jeszcze 5 mld zł. W okresie 2007–2013 z budżetu Europejskiego Funduszu Rolnego uzyskamy 13 230 mln euro, przy konieczności współfinansowania działań z krajowych środków publicznych na poziomie od 20 do 25 proc., co stanowi ok. 4 000 mln euro. Łącznie budżet PROW wyniesie ok. 17 230 mln euro.

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej zwraca uwagę, że po akcesji do Unii mieszkańcy

PRAWA BENEFICJENTA

Przygotowana przez resort rozwoju regionalnego ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności ma za zadanie usprawnić procedury ubiegania się o unijne dotacje w perspektywie 2007–2013. Po wejściu w życie nowych przepisów beneficjenci będą mogli odwoływać się od niekorzystnych dla nich decyzji urzędników do sądu administracyjnego. Jednak skarżyć będzie można tylko błędy w procedurze wyboru projektu lub naruszenia prawa w trakcie jego oceny. Dotychczas skargi trafiały najpierw do wojewodów, a następnie do MRR. Istotną zmianą jest także rozszerzenie katalogu tzw. wydatków niewygasających. Dzięki temu gminy i powiaty realizujące projekty unijne nie będą już musiały pod koniec każdego roku zwracać niewykorzystanych środków z UE przyznawanych w ramach wieloletnich programów operacyjnych.

Zdjęcia: www.uniejow.pl

MAŁA GMINA – DUŻY PROJEKT

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego uznało, że najaktywniejszym samorządem w programie ZPORR jest... 7-tysięczny Uniejów (woj. łódzkie). Gmina zrealizowała samodzielnie siedem projektów i jeden wspólny z powiatem. Kwota dofinansowania przekroczyła 13,5 mln zł! Dzięki eurodotacjom powstały centrum termalno-basenowe, kompleks edukacyjno-turystyczno-rekreacyjny „Wrota czasu”, przebudowano sieć wodociągową, drogi oraz odrestaurowano zespół zamkowo-parkowy.

wsi radykalnie zmienili źródła swoich dochodów. Obecnie jedynie co dwudziesta rodzina mieszkająca na obszarach wiejskich uzyskuje dochody wyłącznie z rolnictwa. Wzrost zysków z produkcji dotyczy więc niewielkiej części gospodarstw. Decydujące o sukcesie w hodowli i uprawie jest obniżanie kosztów, wynikające z inwestycji w nowe technologie. Jednocześnie w sposób wyraźny towarzyszy temu wzrost opłaty pracy.

Jedną z głównych barier rozwojowych polskiego rolnictwa jest niedostatek kapitału spowodowany niską dochodowością gospodarstw. W ostatnich latach tylko

ok. 10 proc. rolników wykazywało zdolność do akumulacji funduszy. Był to w dużej mierze wynik niekorzystnych relacji cenowych (pogarszający się wskaźnik nożyc cen), spadku produkcji globalnej oraz niskiego poziomu dotacji. Wskaźnik wsparcia polskiego rolnictwa PSE (ang. Producer Subsidy Estimate) służący do pomiaru wielkości transferu środków pieniężnych od konsumentów do producentów rolnych w 2003 r. wynosił 9 proc. wobec 37 proc. w krajach UE-15.

PROW Z POŚLIZGIEM

Brak sprawnego systemu informatycznego wstrzymuje wypłatę większości dotacji z PROW. Agencja zapewnia, że prace nad informatyzacją idą pełną parą. Poślizg w wypłacie dotacji może mieć jeszcze jeden skutek. Zgodnie z zasadą n+2 pieniądze zarezerwowane na dany rok muszą być wydane w następnych dwóch latach. Zagrożone fundusze można przesunąć na inne działania, ale już raz resort rolnictwa skorzystał z tej możliwości i kolejne przesunięcia w PROW 2007–2013 będą coraz trudniejsze.

DOCHODY W GOSPODARSTWACH UNIJNYCH I POLSKICH^{a)}

Wielkość gospodarstw (ESU)	Dochody gospodarstw unijnych ^{b)} (zł/1 gospodarstwo) z dopłatą	Dochody gospodarstw unijnych ^{b)} (zł/1 gospodarstwo) bez dopłat	Dochody gospodarstw polskich ^{c)} (%) [*]
8-16	24 794	-20 600	100,7
16-40	7 1074	24473	91,6
40-100	111054	10911	147,6
100 i więcej	230114	-96388	131,6

a) porównano te same grupy gospodarstw w Polsce i krajach unijnych (2004 r.)

b) wartości ustalone na zasadzie średnich arytmetycznych pochodzących z grup gospodarstw

c) uwzględniono jedynie rzeczywiście wypłacone dopłaty

* dochody gospodarstw unijnych = 100

ESU (European Size Unit) przedstawia ekonomiczną wielkość gospodarstwa obliczoną na podstawie standardowych nadwyżek bezpośrednich (1 ESU = 1200 EUR)

Źródło: IERIGŻ

LUSTRACJA SAMORZĄDÓW

Dobiegły końca audyty ARiMR we wszystkich samorządach. Od 1 grudnia nie będzie już przeszkód, aby wdrażać działania związane z odnową wsi, Leaderem czy małą infrastrukturą. Dzięki przyjęciu jednej procedury naboru wniosków przyznawanie i dzielenie środków między gminy będzie przebiegało dużo sprawniej.

Kraje nowi członkowie UE nie mają prawa do pełnych stawek dopłat bezpośrednich (tylko 50 proc. poziomu UE-15), co nie zapewnia równych warunków konkurencji na wspólnym rynku europejskim. Wiadomo jednak, że stawki tych dopłat będą się zwiększać. Ponadto realna wartość jednostki tych dopłat mierzona siłą nabywczą wspólnej waluty (euro) jest na tyle wysoka, że w dużym stopniu kompensuje skutki niższych stawek. Inną przyczyną nierównych warunków konkurencji jest to, że w Polsce zastosowano jednolite płatności obszarowe, a w krajach starej Unii wciąż funkcjonuje system dopłat bezpośrednich powiązanych z produkcją rolną.

Tak wiele... dla tak niewielu

Institut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej ocenia, że dochody rolników w 2007 r. wzrosły o jedną piątą i przekroczyły 25 mld zł. Z unijnego budżetu polska wieś dostała aż 10 mld zł. Najbardziej wzbogacili się producenci zbóż. Ceny pszenicy i żyta wzrosły w ciągu roku o 60 proc. Średnie dochody z hektara upraw się podwoiły, a w wyspecjalizowanych gospodarstwach wzrosły

DZIAŁKI ODROLNIONE

Sejm przyjął nowelizację ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Zaproponowane w pierwotnej wersji nowelizacji odrolnienie gruntów tylko najgorszych klas (od IV do VI) rozszerzono ostatecznie o wszystkie klasy. Oznacza to automatyczną zmianę przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne wszystkich gruntów (bez względu na ich klasę) położonych w granicach administracyjnych miast.

Autorzy projektu spodziewają się wzrostu dochodów budżetu państwa z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych, a także wzrostu dochodów gmin z tytułu podatku od nieruchomości, podatku od czynności cywilnoprawnych oraz opłat adiecenckich (związanych ze wzrostem wartości nieruchomości spowodowanych budową urządzeń infrastruktury technicznej lub jej scaleniem i podziałem).

ponad trzykrotnie. Przychody własne gospodarstw wyniosły w ub. r. ponad 72 mld zł.

Środki przeznaczone na sfinansowanie dopłat bezpośrednich stanowią ponad 70 proc. budżetu rolnego Unii Europejskiej. Najwyższe płatności z budżetu unijnego otrzymuje Dania – 313 euro/ha, najniższe Łotwa 23 euro/ha (bez dofinansowania krajowego i na poziomie 30 proc. płatności unijnych). W wielu krajach wzrasta krytyka sposobu dystrybucji płatności bezpośrednich, ponieważ gros pomocy trafia do największych i zwykle najbardziej zamożnych podmiotów. W Polsce grupa 2,5 tys. gospodarstw powyżej 300 ha, które stanowią tyl-

GRANTY Z PROGRAMU LEADER

Na realizację małych projektów w ramach osi 4 Leader będzie można uzyskać wsparcie do 70 proc. kosztów kwalifikowanych. Kwota dofinansowania dla jednego projektu nie będzie mogła przekroczyć 25 000 zł. Natomiast poziom dofinansowania dla danego beneficjenta w całym okresie programowania wyniesie maksymalnie 100 000 zł.

Granty na małe projekty mogą obejmować m.in.: remont świetlic, oznakowanie szlaków turystycznych, tworzenie stanowisk internetowych, organizację imprez kulturalnych i sportowych, szkolenia i warsztatów dla ludności z obszarów objętych LSR. Wspierane będą także projekty z zakresu agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich (budowa punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych, promowanie lokalnej twórczości ludowej i kulturalnej).

ko 0,2 proc. ogólnej ich liczby, dostała prawie miliard złotych dopłat obszarowych. Z danych Komisji Europejskiej wynika, że niespełna 6 proc. polskich rolników przejmuje 40 proc. krajowych pieniędzy z dopłat bezpośrednich.

Koncepcja ograniczenia wysokości dopłat dla największych beneficjentów pojawiła się we wspólnocie już w 2002 r., kiedy zaproponowano wprowadzenie limitu płatności na gospodarstwo w wysokości 300 000 euro. Wprowadzenie tego limitu oznaczałoby roczne oszczędności rządu 1 mld euro.

W latach 2007–2013 otrzymamy z EFRROW najwięcej środków ze wszystkich 25 państw członkowskich – ponad 13,2 mld euro w cenach bieżących (blisko 2 mld euro rocznie, czyli 17 proc. funduszu). Drugie z kolei państwo – Włochy – uzyska 8,3 mld euro (10,7 proc.), a więc mniej o ok. 5 mld euro. Na kolejnych miejscach znajdują się państwa o dużej powierzchni użytków rolnych – Niemcy, Hiszpania i Francja.

Fot. www.photos.com

Jak czytać wskaźniki PROW?

Chociaż Polska dysponuje największą kwotą wsparcia, to jednak nie można na tej podstawie sformułować wniosku, że jest traktowana przez Komisję Europejską w sposób szczególny. Świadczą o tym kwoty wsparcia przeliczone na jednego pracującego w rolnictwie i przede wszystkim na jednostkę powierzchni użytków rolnych. Wprawdzie znajdujemy się wśród państw, które w przeliczeniu na jednostkę powierzchni rolniczej otrzymają w latach 2007–2013 znacząco wyższe wsparcie niż przeciętne (917 euro na 1 ha wobec 498 euro na 1 ha), ale w przeliczeniu na jedno gospodarstwo rolne poziom do-

GÓRA EURO(PAPIERÓW)

Skomplikowane procedury oraz wymogi stawiane samorządom sprawiły, że większość średnich gmin utworzyła wyspecjalizowane komórki zajmujące się przygotowaniem wniosków o dotacje. W gminach poniżej 20 tys. mieszkańców pozyskiwaniem eurofunduszy najczęściej zajmują się osoby do tego nieprzygotowane. Zdarza się, że gminy doraźnie korzystają z pomocy ekspertów czy firm consultingowych.

Jednak największym problemem jest kwestia zarządzania projektami w czasie ich trwania oraz rozliczanie. Nie pomagają w tym także przepisy dotyczące rozliczania funduszy, które powodują, że obsługa księgową projektów różni się od standardowych rozliczeń księgowości budżetowej.

Opracowano na podstawie Serwisu Samorządowego PAP

WÓJT MIAŁ MARZENIE...

żeby całą Mszaną Dolną ogrzać słońcem. I spełnia je za pieniądze unijne. Teraz jego śladem chce pójść kilkadziesiąt gmin z całej Małopolski. Za solarną rewolucją na dachu Szczeklika i tysięcy innych domów w całej gminie Mszana Dolna stoi wójt Tadeusz Patalita. Znalazł sposób na zdobycie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska dofinansowania unijnego, które pokryje ponad 75 proc. całej inwestycji.

Baterie słoneczne w Mszanie widać na szkołach, remizach, ośrodkach zdrowia. Teraz czas na domy mieszkańców. Zgłosiło się blisko tysiąc właścicieli domów, którzy są gotowi wyłożyć 2 tys. zł wkładu własnego, by dostać baterie.

płat będzie znacznie poniżej średniej unijnej (5491 euro przy średniej 8046 euro).

Co ciekawe, stosunkowo niewielkie kwoty, zarówno w przeliczeniu na jedno gospodarstwo, jak i na 1 ha użytków rolnych, otrzymają państwa członkowskie posiadające najsilniejsze ekonomicznie rolnictwo. Jednakże rozrzut wskaźników jest bardzo duży: wsparcie na 1 ha użytków rolnych wynosi od 535 euro (Irlandia) do 1201 euro (Austria), a na 1 zatrudnionego w rolnictwie od 5491 euro (Polska) do 22 510 euro (Luksemburg).

PROW jest obecnie finansowany z kilku źródeł, przy czym w latach 2007–2013 będą realizowane projekty wartości około 24,8 mln euro (około 94 mld zł), tj. przeciętnie około 3,5 mld euro rocznie. Najpoważniejszym źródłem zasilania rolnictwa i obszarów wiejskich jest EFRROW (około 13,2 mld euro), z którego otrzymamy ok. 53 proc. środków. Na drugim miejscu, co może zaskakiwać, są środki prywatne, czyli fundusze beneficjentów – 7,6 mld euro (30 proc.), a dopiero na trzecim – krajowe środki publiczne (niemal wyłącznie z budżetu państwa). W finansowaniu modernizacji gospodarstw rolnych zakłada się również bardzo wysoki udział środków prywatnych (60 proc. kosztów kwalifikowanych). □